

**'אורות' הרב קוק- שיעור 3, דפי עזר למורה
מרצה- ד"ר חזות גבריא**

'אוצרות הרוח של העם היהודי'

תנועה להעמקת הלימוד במקורות הנצח היהודיים :
תנ"ך, משנה ותלמוד, אגדות חז"ל, ומחשבת ישראל.

1. יש אומרים שזו פסקה מסוכנת.
2. אוטנטיות המבטאת את רוח האומה אתה מוצא רק בארץ ישראל כי זו הארץ שלנו.
3. כל הספרות החשובה שלנו מקורה בארץ ישראל" התורה שנכתבה בערבות מואב, חלק מארץ ישראל. התנך, המשנה, הירושלמי, הזוהר שולחן ערוך.
4. מה עם היסוד הכללי? הפרטיקולרי הוא בארץ ישראל אבל יש גם צד שווה לכולם, קוסמופוליטי? תשובת הרב- לעומת זה, בעקבות זה, הצד הכללי נתבטל/מובלע בצד הייחודי שלנו. הוא אינו מורגש.
5. דוגמה מיפתח שאמר למלך בני עמון אשר ורישך כמוש אלוקיך אותו תירש וכו. כלומר גם התפיסה הכללית שאלוקי ישראל הוא בורא כל העולם לא הובנה כהלכה על ידי יפתח באותה עת. אלוקי העולם קיבל ביטוי מקומי כאילו יש אלוקים לכל עם כולל לעם ישראל וכל אל מוריש את הארץ לנתיניו.
6. מדוע זה אושר גם לעולם? כי ריכוז הרוחניות היא בארץ ישראל וזה טוב גם לגויים. ולכן הגיעה לאחר מכן מלכת שבא לשמוע על אלוקי ישראל כאן בארץ ישראל.
7. החטאים שגורמים גחות הם: עבודה זרה שפיקות דמים וגילוי עריות. מתי הם גורמים גלות? כאשר לדוגמה עבודה זרה מופעלת על ידי המערכת הממסדית זה אינו עניין אריתמטי של חטאי היחיד. כלומר כאשר הכלי הלאומי הוא הגורם לעברה אזי יש לשבור אותו.
8. דוגמה: מעיין וברכה שנוצרת ממנו. כל עוד הברכה מזוהמת לא ניתן להשתמש בימי המעיין עד שיעבור זמן או עד שתסולק סיבת הזיהום. לא כן אם המעיין עצמו מזוהם במקורו. הברכה היא המדינה וכשהיא מזוהמת צריך למצא מקור אחר לשתיה. המשכן, הוא בית ד כלומר ארץ ישראל.
9. ומה קורה לנשמת האומה כאשר המעיין נשחת? עם ישראל מלקט את המזון הרוחני שלו מן הרוחניות האוניברסאלית הגלותית: פילוסופיה, מדע, מוסר, מוזיקה וכו. המקורות היסודית הוא החלק הרוחני שלא התקלקל מימי המעיין המזוהם. יש חלקים גם בגוף האדם שגם במחלה הם תמיד מתפקדים כהלכה. אותו רעיון קיים גם בתשובה, אל מה ישוב אם כולו מקולקל? התשובה, אל אותו חלק שנשאר בטהרתו.

10. גם כיום הממסד נלחם כנגד כל התופעות הלא מוסריות. העברות בפרהסיא של היחיד הם חלק מתהליך ההבראה כמו תופעות לוואי התחלתיות של תרופה שרק בסוף התהליך גורמת להבראה.

11. מהי סגולת האדם? חביב אדם שנברא בצלם אלוקים. ר חיים ויטל אומר שאדם הוא גם ישראל. שם אדם נכבד משם ישראל. שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם כלומר שופריה דאדם הוא נקודת הייחוס הגבוהה יותר. סגולת ישראל הוא ההמשכה של סגולת האדם, צלם אלוקים שאבד בשאר העולם ונותר בישראל. היסוד התמציתי בישראל כאומה מקורו אם כן בסגולת האדם ואליו פונה עם ישראל עאשר מעיינו חרב.

12. למה הארץ מתכפרת בחורבנה? כי כוחות החיים של הארץ נעלמים וזהו כפרתה. מרק טווין (סמואל קלמנס) ביקר בארץ במאה ה-19, הוא מעיד שלא ראה אדם בארץ. איך זה הוא שואל הארץ הכל כך מליאה ופעילה שוממה כעת יש רק ערבים בודדים שרוח המדבר הביאתם ורוח המדבר תשאם. אלא שארץ זו ממתינה לבעליה החוקיים. כך הוא כותב.

13. 'שאטו בריי' חוקר צרפתי מתקופת נפולאון שביקר בארץ כותבף בין יפו לירושלים היה ערבי אחד בלבד ואבו גוש שמו.

14. במאה ה-18, כומר גרמני עשה סקר גיאוגרפי ב2000 מקומות בגדולים בארץ המקום הגדול ביותר היה אום אל פחם. היו שם 50 משפחות. בעשר שעות הליכה לא ראה אדם אחד כל הדרך. הצלבנים חיו במצודות בראשי הרים והם היו מעטים ביותר ופחדו משודדים. הארץ היתה שוממה.

15. כאשר היהודים חזרו והארץ החלה להאיר פניה התעוררו כל הערבים מסביב והתחילן לנהור אליה.

16. יחזקאל פרק לו

(כד) וְלִקְחִי אֶתְכֶם מִן הַגּוֹיִם וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל הָאֲרָצוֹת וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל אֶדְמֶתְכֶם :

(כה) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְטַהַרְתֶּם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גְּלוּלֵיכֶם אֶטְהַר אֶתְכֶם :

(כו) וְנָתַתִּי לְכֶם לֵב חֲדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֶן בְּקִרְבְּכֶם וְהִסַּרְתִּי אֶת לֵב הָאֶבֶן מִבְּשָׂרְכֶם וְנָתַתִּי לְכֶם לֵב בָּשָׂר :

(כז) וְאֶת רוּחִי אֶתֶן בְּקִרְבְּכֶם וְעָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר בְּחַקֵּי תֵלְכוּ וּמִשְׁפָּטֵי תִשְׁמְרוּ וְעָשִׂיתֶם :

(כח) וַיִּשְׁבַּתֶּם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְתֵּיכֶם וְהֵייתֶם לִי לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לְכֶם לְאֱלֹהִים :

כלומר קיום המצוות הוא שלב מאוחר בגאולה ולא שלב מוקדם.

17. כמות המשקעים כאשר הקימו את ראשון היתה של מדבר. עם הזמן הכמות גדלה והמדבר נסוג.

18. ריה"ל, צריך לקבל את הגלות בהכנעה כדי להתכפר. כלומר בזמנו זה לא היה כך. היינו 'חמומי מוח' וסרבנו להרגע. רק יותר מאוחר נרגענו ואז אפשרנו את סיום הגלות. הגלות נועדה לזיכוכך כאשר זה מתקיים אפשר לצאת ממנה. אזי הבטחון העמי וכוח הייצריות והחיים הלאומי והפרטי חוזר אלינו.

19. תחיית הספרות העברית בתקופת הרמח"ל בתחילת המאה ה-18 הינה עוד סממן לגאולה. תחיית הלשון היא מן הסימנים הבולטים.

20. ב 1905 הוקם בצלאל בתקופת התורכים כאשר היוביצות וחיים תרבותיים לא קיימים בכלל. כולם הרימו גבה לפשר העניין חוץ מן הרב קוק שעודד את המקימים במכתב ששלח להם. זוהי תחייה אוטנטית כתב להם כמו ידה קטנה המתאוששת מניתוח קשה ובקשת את הבובה שלה. כאשר היא מבקשת מים זה חלק מתהליך ההבראה אבל בובה הוא סיום ההבראה.

21. אליעזר בן יהודה יהודי מבדח, מלים מלים הוא בדה ממוחו הקודח. אנטי דתי במוצהר יוצר הדגם של הצבר הגאה. (קומתו התמירה ולא הגלותית השחוחה). הוא ארגן בעקרון מחולות והיה צריך להסביר זאת בעתון כדרך להשבת שמחת החיים. בעתון 'הלבנון' הדתי התפלאו וכתבו: אם חפץ הוא בשמחת החיים שילך לו פריזה. כאן אין שמחת חיים.

22. אותו תהליך קורה גם בענייני קודש. לאחר גרוש ספרד המאורע שבשר את סופו של עם ישראל מתחילה הציונות האמיתית. עולי ספרד לישראל, דווקא אז מתחילה ההתיישבות והשולחן ערוך נכתב בבירייה. תורת הקבלה של האר"י ז"ל מפציעה ולאחריה זרימה בלתי פוסקת: חסידות, מהר"ל, רמח"ל, הרב קוק רש"י הירש ועוד.

מעתה היסוד האוניברסאלי אמור ינוק את כוחו מארץ ישראל דווקא. אורו של משיח מהו? המגמה, התנועה, תנועת הציונות. קדמו להרצל הרבה עליות: עולי ספרד, ר יהודה החסיד מפולין, הבעש"ט לגליל, הגר"א לירושלים, דורשי ציון, חובבי ציון ורק אז קמה התנועה הציונית.

23. שבתאיצבי לא הצליח כי המיסטיקה שלו היתה קשורה בקיום עברות ובהבטחה לשוב ארצה שלא הצליחה.

24. מה זה רחל מבכה על בניה? תשובה: אותו חלק באומה שאינו משלים עם החורבן כמו הנקודה היהודית הפרטית שיש לכל אחד. על אף שנגזרה גזרה על המת שישתכח יש בנו חלק שאינו מקבל זאת. כל אחד המינון אחר.

25. מרקס נורדאו חבר של הרצל התחבר אליו לאחר ששמע מילדה כי הם לומדים על רחל המסרבת להנחם.

26. ומה קורה עם ההשפעה האוניברסאלית? מה אנו עושים אתה בזמן כזה?

הרמן כהן הוגה דעות צרסתי גדול חזר בתשובה אך התנגד לציונות. הנימוק שלו היה מעניין: אם הציונות תצליח הוא אמר יאבד עם ישראל את צביונו וייעודו האוניברסאלי. הוא מתפלא ואומר: החברה האלה רוצים להיות מאושרים. איזה דבר מוזר? יהודי מאושר. 26. הרב צבי יהודה כותב מאמר 'על הפרק' בתוך 'נתיבות ישראל' כתשובה. עיקר תשובתו הינה שהלאומיות הישראלית הינה קוסמופוליטיות מעיקרה. 27. לומדים זאת מאברהם:

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיז עמוד ב

ואעשך לגוי גדול - זהו שאומרים אלהי אברהם, ואברכך - זהו שאומרים אלהי יצחק, ואגדלה שמך - זהו שאומרים אלהי יעקב, יכול יהו חותמין בכולן - תלמוד לומר והיה ברכה - בד חותמין, ואין חותמין בכולן.

אברהם פחד משבטיות מצמצום ההשפעה. זה נשמע גזעני. הקב"ה לו, בד חותמים. הציונות תהיה ברכה לכל העולם אין כאן צמצום אלא הרחבה.